

Моделювання уроків. 5 клас

Уроки перший, другий

Оксана Гаврилюк,

учитель Рівненської української гімназії,

кандидат педагогічних наук

Тема. Ціле- і смислевизначення з курсу української літератури 5 класу. **Вступ.** Слово в житті людини. Краса світу і людської душі в художньому слові. **Образне слово** — першоелемент літератури.

ТЛ: образне слово.

Мета: окреслити коло тем, які будуть розглядатися на уроках української літератури протягом року, семестру, під час опрацювання теми; допомогти дітям усвідомити роль слова в житті людини; розвивати логічне та образне мислення; виховувати інтерес до літератури, прищеплювати бажання читати художні твори.

Цілі.

Учні знатимуть: імена письменників, коло тем, назви творів, які будуть розглядатися під час вивчення української літератури у I семестрі; зміст понять *образне слово, читач, уміти читати, читання; специфіку організації навчальної діяльності у 5 класі; роль оволодіння організаційно-діяльнісними уміннями та їх види.*

Учні вмітимуть: розповісти про роль художнього слова в житті людини; пояснити мету і значення оволодіння організаційно-діяльнісними уміннями.

Тип уроку: комбінований урок.

Обладнання: анкета "Цілі вивчення української літератури", вирізані з паперу "зернинки", "листочки" й "пелюстки"; підручник, виставка книг.

Методи, прийоми, види, форми роботи: розповідь учителя, бесіда, поетична (або ігрова) хвилинка, коментоване читання, пошук ключових слів, виконання творчого завдання.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку (привітання з новим навчальним роком, обмін побажаннями).

2. Актуалізація суб'єктного досвіду.

Учитель. Ви тепер п'ятикласники. Стільки нових учителів! А скільки нових предметів! І українська література серед них. Це новий для вас предмет чи ні? А як ви думаєте, для чого потрібно вивчати літературу?

3. Ознайомлення з підручником.

Учні гортають підручник, кажуть, чим він подобається (або не подобається), і читають звернення до читача.

II. Цілевизначення та планування

1. Окреслення кола тем, які будуть вивчатися упродовж року, семестру. Пояснення вчителем специфіки особистісно зорієнтованого навчання, мети і значення оволодіння оргдіяльнісними уміннями.

Учні отримують анкети, за якими визначають основні цілі вивчення літератури (обирають із пропонованого переліку найважливіші для себе), і коментують (за бажання) свій вибір, пояснюють, як планують досягати цілей. Учитель підсумовує, для чого потрібне дітям уміння визначати цілі й планувати роботу. Далі пропонує записати одну — найважливішу (на думку учнів) — ціль на "зернинці", озвучити, прикріпити "зернинку" до дошки (посіяти у ґрунт) і підтримає учнів у їхніх прагненнях.

Бесіда:

— Бачу, що дехто з вас вирішив стати "гарним читачем". А що це означає — гарний читач? (Орієнтовні

відповіді учнів: це той, хто багато читає, хто уважно читає, розуміє прочитане тощо.)

— Читання часто називають спілкуванням із письменником. Як ви думаєте, чому? (Бо письменник розповідає, а читач намагається його зрозуміти.)

— Спілкуючись, ми ставимо запитання, висловлюємо свої думки, вислуховуємо співрозмовників, погоджуємось із ними чи ні, виявляємо емоції, ставлення. І якщо читання — це спілкування з письменником, то, очевидно, теж потрібно вчитись "слухати" автора, розмірковувати над прочитаним, тобто вести діалог із твором. А для чого потрібен такий діалог? (Для того, щоб ми про щось замислились, щоб краще зрозуміли письменника. Тоді він стає твоїм другом, а твір ніби оживає.)

— Справді, спілкування з твором спонукає до міркування, допомагає нам краще зрозуміти письменника. А ще допомагає зрозуміти себе, розкрити (у першу чергу для себе) багатства власної душі.

2. Повідомлення теми уроку, визначення його цілей.

Пропонуємо записати в зошити (можна як епіграф) слова: "Література — це інструмент — древній і вічно молодий. А слова в ній — то струни" (В. Костюченко).

Учитель. А з чим би ви порівняли слово? (Відповіді учнів.)

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Бесіда про роль слова в житті людини.

Учитель. На початку уроку ми привіталися, обмінялися побажаннями, сказали один одному добре слово. А яка ж роль слова в нашому житті? (Відповіді учнів і доповнення вчителя.)

2. Поетична хвилинка.

Пропонуємо учням пригадати й виразно прочитати рядки з улюблених поезій, назвати авторів. Учитель виразно читає уривок зі свого улюбленого твору.

АБО

Ігрова хвилинка "З якого твору рядки?"

Учитель або підготовлений учень пропонує пригадати рядки вивчених у молодших класах творів, як-от: гуморески Г. Бойка, байки Л. Глібова, поезії Т. Шевченка, Л. Костенко, М. Рильського та ін.

Учні пояснюють, чим саме їм подобаються процитовані твори.

3. Робота з підручником. Читання й коментування матеріалу підручника. Визначення ключових слів у понятті "образне слово": краса, незвичність, загадковість, багато значень (Ці слова записуються на "листочках" і кріпляться на дошці над "зернинками". Пропонуємо скласти своє визначення поняття, використовуючи ключові слова.)

4. Творча робота.

За допомогою образного слова описати свій настрій на уроці. Озвучення та коментар напрацювань (учні роблять записи на "пелюстках", читають написане і кріплять пелюстки на дошці так, аби утворилася квітка.)

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Рефлексія процесу навчання та рівня навченості.

— Що ми робили сьогодні на уроці?

— Що дізналися нового?

— Чи сподобалось працювати на уроці? Чим саме?

Домашнє завдання.

Обов'язкове загальне: запитати у батьків, для чого, на їхню думку, потрібно вивчати літературу, яке місце вона посідає серед інших шкільних предметів) відповідь записати у зошиті.

За бажанням: підготуватися до декламації улюблено-го твору (уривка з нього) української літератури.

Додаток

Анкета "Цілі вивчення української літератури"

учня (учениці) ... класу _____

Головні цілі (відзначити 3 — 5), яких я хочу досягнути у семестрі (навчальному році).

1. Вивчити матеріал підручника.
2. Прочитати всі твори, які ми будемо вивчати у 5 класі.
3. Стати гарним читачем.
4. Навчитися самостійно здобувати знання.
5. Навчитися самостійно працювати з довідковою та спеціальною літературою.
6. Розвивати свої здібності (вказати які).
7. Навчитися правильно організовувати свою роботу: ставити цілі, складати реальний план, виконувати його й оцінювати результат.
8. Навчитися уважно слухати, правильно розмовляти, аргументовано сперечатися.
9. Отримати гарну семестрову (річну) оцінку з української літератури.
10. Нічого не хоч.
11. Свій варіант цілі.

Урок 2

Тема. Початок словесного мистецтва: фольклор і літописи. Види мистецтва. Художня література як мистецтво слова.

Мета: допомогти учням усвідомити роль художньої літератури в житті людини; розкрити зміст понять *мистецтво, види мистецтва, художня література, фольклор, літопис*; розвивати образне мислення школярів; виховувати гармонійну творчу особистість.

Учні знатимуть: назви видів мистецтва; зміст понять *фольклор, літописи, художня література*; *форми оцінювання емоційного стану; назви оргдіяльнісних умінь: цілевизначення, планування, оцінювання.*

Учні вмітимуть: визначити спільне й відмінне між творами фольклору й художньої літератури, називати види мистецтва; відрізнити художню творчість від інших видів діяльності людини; *пояснити мету і значення оволодіння загальнонавчальними вміннями.*

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: підручник, слайд-презентація "Краса навколо нас", виставка книг.

Методи, прийоми, види, форми роботи: розповідь учителя, бесіда, поетична хвилинка, прослуховування музичних творів, перегляд фотопрезентації; робота з підручником.

Епіграф: *Митці покликані народом для того, аби показувати світові насамперед, що життя прекрасне.*

Олександр Довженко

Хід уроку

I. Мотиваційний етап

1. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

— Ознайомлення з формами оцінювання емоційного настрою, готовності до уроку (графічно, кольором, певною частиною мови тощо).

— Графічне визначення емоційної готовності до уроку ("Символи": сонечко, хмаринка, дощ, веселка тощо).

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

Усна відповідь на запитання: "Що ви відчуваєте, коли бачите щось красиве? У чому можна побачити красу?"

Перегляд учнями фотопрезентації "Краса навколо нас".

Бесіда:

— Що ви побачили? Які види мистецтва були представлені?

— А що відчули?

— Як ви думаєте, для чого потрібне мистецтво людям?

— Як ви розумієте епіграф уроку? (*Учитель пропонує прочитати епіграф уроку, порівняти слова О. Довженка з міркуваннями учнів.*)

3. Повідомлення теми уроку.

II. Цілевизначення та планування

1. Пояснення змісту понять, що називають оргдіяльнісні вміння: *цілевизначення, планування, оцінка тощо.*

2. Ознайомлення учнів із цілями уроку, визначеними вчителем.

3. Ознайомлення з планом роботи.

III. Опрацювання навчального матеріалу

1. Бесіда:

— Художню літературу називають мистецтвом слова. Як ви думаєте, чому? (*Відповіді учнів, доповнення вчителя.*)

— Чим художня література відрізняється від інших видів мистецтва?

— А що спільного й відмінного між творами наукової й художньої літератури?

— А для чого потрібно вивчати літературу? Що про це думаєте ви? А ваші батьки?

2. Слово вчителя (або опрацювання учнями статті в підручнику).

— А як же виникла література? Ще змалечку дитина чує ніжну коліскову, мудру казку, цікаві загадки, дотепні прислів'я і приказки. Усе це — твори фольклору. Література кожного народу бере початок саме з усної народної творчості. А творило її не одне покоління людей. Скажімо, хтось склав казку, переповів іншому. Якщо розповідь подобалась, її переказували, часом щось змінювали, доповнювали. Ї починала казка мандрувати від однієї людини до іншої, із уст в уста (звідси й назва — усна народна творчість).

Коли ж виникло письмо, освічені люди почали записувати, що відбувалося щороку, — так виникли літописи. Найдавніший літопис нашого народу — "Повість минулих літ".

Демонструються збірки творів фольклору, літописи, книги відомих учням письменників.

Талановиті люди — письменники — розкривають нам красу світу в слові. У своїх творах вони не тільки передають читачам думки й почуття, а й пробуджують в них власні.

3. Поетична хвилинка.

— На уроках читання в молодших класах або й самостійно ви вивчали твори художньої літератури напам'ять. Продекламуйте улюблену поезію або рядки з неї, поясніть, чому обрали саме цей твір.

Учні декламують улюблені твори і пояснюють, у чому їхня краса, які почуття вони пробуджують.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап

Бесіда:

— Повернімося до епіграфа уроку. Чи змінилася ваша думка про мистецтво взагалі і літературу зокрема порівняно з початком уроку?

— Які висновки ви зробили після цього уроку?

— Що зацікавило?

— Про що хотілося б дізнатися більше?

Відповідно до того, які відповіді дадуть учні на останні два запитання, учитель запропонує домашнє завдання.

Домашнє завдання.

Обов'язкове загальне: опрацювати матеріал підручника.

Обов'язкове на вибір: а) підготувати коротке усне повідомлення про виникнення усної народної творчості, її жанри; б) самостійно створити образ сонця, дощу, веселки тощо за допомогою різних видів мистецтва.

Українська література

в загальноосвітній школі

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАПН УКРАЇНИ

Науково-методичний журнал

№ 7—8, липень-серпень 2013

Свідоцтво про реєстрацію
Серія КВ № 3352

Передплатний індекс 22410

Видається з січня 1999 року

Головний редактор

Н. М. Логвіненко, канд. пед. наук

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Н. М. Бібік, д-р пед. наук
М. С. Вашуленко, д-р пед. наук
С. А. Гальченко, канд. філол. наук
Н. Б. Голуб, д-р пед. наук
А. В. Градовський, д-р пед. наук
А. Б. Гуляк, д-р філол. наук
С. О. Жила, д-р пед. наук
В. О. Зайчук, канд. пед. наук
А. Й. Капська, д-р пед. наук
Л. І. Мацько, д-р філол. наук
В. В. Оліфіренко, канд. пед. наук
С. П. Паламар, канд. пед. наук
В. Ф. Погребенник, д-р філол. наук
П. І. Розвозчик, заслужений учитель України
Г. Ф. Семенюк, д-р філол. наук
А. Л. Ситченко, д-р пед. наук
О. В. Слоньовська, канд. філол. наук
В. І. Шуляр, канд. пед. наук,
заслужений учитель України
Т. О. Яценко, канд. пед. наук

Редактор **Олена Черниш**

Верстка, дизайн **Дмитро Лебедь**

Постановою Президії ВАК України
від 14.04.2010 р. №1-05/3
науково-методичний часопис
«Українська література
в загальноосвітній школі»

включено до переліку наукових видань України

Затверджено вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
Протокол № 6 від 27 червня 2013 р.

За підтримки видавництва

«Антросвіт»

481—37—70

**04053, Київ-53,
вул. Артема, 52-Д**

**Редакція журналу
«Українська література
в загальноосвітній школі»**

E-mail: ukr_lit@ukr.net

ЗМІСТ

До початку нового навчального року

Таранік-Ткачук К. Методичні рекомендації щодо вивчення української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах у 2013—2014 навчальному році. 2
Фасоля А. Як заохотити учня до читання. 8
Календарно-тематичне планування уроків української літератури (5 клас, 1 семестр, 1 тема). 10
Гаврилук О. Моделювання уроків. 5 клас. Уроки перший, другий. 12

Перші Волошинські читання

Куцевол О. Проблема методичної творчості вчителя літератури в науковій рецепції професора Ніли Волошиної. 14
Логвіненко Н. Формування змісту шкільного курсу літератури — одна з невіддільних функцій методики літератури. 18
Чайка О. Розвиток творчої особистості як актуальна проблема методики викладання літератури. 21
Скоморовська Н. Критичне мислення як основа правильної інтерпретації художніх текстів на уроках української літератури в старших класах. 24

Фахові проблеми

Бондаренко Ю. Дослідження ціннісних та цільових пріоритетів персонажів у процесі шкільного аналізу літературного твору. 28
Петровська Т. Робота над епітетами як виразниками образності мовлення на уроках читання в 2—4 класах. 31

Заочний круглий стіл

"Компетентнісний підхід в літературній освіті"

Нежива Л. Естетичні орієнтири сприйняття літератури: до проблеми компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті. 34

Конкурс "І шоб його духом запліднити українську ниву"

Небеленчук І. "Моє село в терновому вінку". Вивчення творчості Дмитра Іванова в контексті розділу "Література рідного краю". 39
Добровольська О. "Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю...". Вивчення послання Т.Г. Шевченка "І мертвим, і живим, і ненародженим...". 9 клас. 42
Сорокіна Л. "В степу безкраім за Уралом". Сценарій літературної вітальні. 9 клас. 44
Маслюк Г. Частини мови. Урок-практикум. 10 клас. 48

Літературознавство і школа

Ярошенко Р., Приліпко Д. Літературне підпілля — гріх чи реальність? 51
Головченко Н. Роман Люко Дашвар "БИТІ Є" (2012) як український варіант масової літератури. 56
Тарасюк Н. Леся Українка і німецька література. 61

Наукові зв'язки

Єременко О., Зубець Н., Кравченко В. Симпозіум українців у Чехії. 63

Індекс видання 22410

Формат 60x84/8. Обл. - вид. арк. 5,60 Зам. 13-38
Друкарня ТОВ «ЗАДРУГА»
м. Київ, вул. Фрунзе, 86

© «Українська література в загальноосвітній школі», 2013